

**NELAIMINGŲ ATSTITIKIMŲ (NA) DARBE, ĮVYKUSIŲ 2012-2014 M. ŽEMĖS ŪKIO EKONOMINĖS VEIKLOS SEKTORIUJE,
PAGRINDINIŲ RODIKLIŲ KONTEKSTO (2015. 02.10. duomenimis)
SISTEMINĖ ANALIZĖ**

2012-2013 metų rodikliai skaičiuojamai iš vidurkio (**Vid.**(skliaustuose-neblaivių skaičius); **Kd** (dažnumas) -100 000 darbuotojų (nuo iširtų)

Metai	L	S	M	V	KdL	KdS	KdM	S+M	KdS+M	KdV
NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal visas šalies ekonominės veiklos rūšis:										
2012/13 Vid.	2833(17)	142 (16)	60(12)	3035	241	12,2	5,1	202(28)	17,3	258
2014	2995(14)	106(17)	60(11)	3161	255	9,0	5,1	166(28)	14,1	269
<i>Pokytis: skaitmeninė reikšmė</i>	+165	- 42	be	+126	+12,9	-3,2	be	-27	-3,2	+11
<i>procentinė reikšmė</i>	+5,5	-29,6	pok.	+4,0	+5,1	-26,9	pok.	-13,3	-18,5	+4,1

Pastebėjimai:

- Lengvų NA skaičius 2014 m., palyginus su praėjusių metų laikotarpiais, nežymiai padidėjo (5,5 proc.);
- Sunkių NA skaičius sumažėjo gana ženkliai – 29,6 proc. Skaičiuojant 100 000 darbuotojų, sumažėjimo procentinis dydis -29,6. Pagrindinė sumažėjimo įtaka - statybos sektorius (- 45,0 proc.);
- Mirtini NA skaitine išraiška nekito. Tačiau skaičiuojant jų dažnumą – sumažėjimas 13,3 proc. (dėka didesnio darbuotojų skaičiaus);
- Konstatuotina, kad traumų pasekmės (sunkumą) labai įtakoja darbuotojo blaivumas: lengvų NA atvejais tokių darbuotojų skaičius 2012/2013 metais (vidutiniškai per metus) buvo 17 (0,6 proc. nuo visų lengvų, t.y. neblaivus susižalojo kas 167 darbuotojas), sunkių NA atvejais – 16 (11,3 proc., kas 9 darbuotojas), mirtinų – 12 (20,0 proc., kas 5 darbuotojas);
- Atitinkamai 2014 m. 4 punkte nurodyti duomenys rodo tam tikrą pagerėjimą: lengvi NA - 14 atvejų (0,5 proc. kas 214 darbuotojas), sunkūs NA – 17 (16,0 proc., kas 6 darbuotojas), mirtini NA – 11 (16,7 proc., kas 6 darbuotojas);

Ekonominės veiklos sektoriai, kurių įmonėse egzistuojantys pavojai sukelia didžiausią sunkių ir mirtinų NA tikimybę:

Viso	Viso šalyje				Statyba				Transportas				Žemės ūkis (be miškų)				Miškininkystė				Elektros tiekimas			
	Viso	S	M	KdM	Viso	S	M	KdM	Viso	S	M	KdM	Viso	S	M	KdM	Viso	S	M	KdM	Vi so	S	M	KdM
2012/13 Vid.	202	142	60	5,1	57	40	17	20,3	42	30	12	12,4	8	5	3	16,3	6	2	4	41,6	3	1	2	31,7
2014	166	106	60	5,1	35	22	13	14,8	29	20	9	9,2	17	11	6	32,6	9	3	6	62,0	3	0	3	45,8
Pokyčiai: sk. proc.	- 36 -17,8	-36 -25,3	be pok	be pok	-22 -27,5	-18 -45,0	-4 -27,5	-5,5 -27,1	-13 -25,9	-10 -33,3	-3 -30,9	-3,2 -25,9	+9 +52,9	+6 +54,5	+3 +50,0	+15 47,9	+3 +33,3	+1 +33,3	+2 +33,3	+20,4 +32,9	be po	-1 -100	+1 33,3	+14,1 +30,8

Pastebėjimai:

- Lentelėje pateiktuose ekonominės veiklos sektoriuose metinis mirtinų NA dažnumo koeficientas viršija šalies vidutinį: miškininkystėje – 10,2, žemės ūkyje (be miškininkystės) – 6,6, statybose – 3,4, transporte – 2,1 karto;
- Pažymėtina, kad mirtinų NA skaičius pastaraisiais metais mažėjo tik statybos ir transporto sektoriuose, daugiausiai didėjo miškininkystėje ir žemės ūkyje; 2014 metais miškininkystėje užfiksuotas pats didžiausias mirtinų NA dažnumas – 62,0. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad įvairiuose ekonominės veiklos sektoriuose, aptarnaujant elektros įrenginius ir tinklus, juos remontuojant ir pan., per pastaruosius 3 metus įvyko 8 sunkūs ir 9 mirtini NA.
- Šioje ANALIZĖJE toliau bus nagrinėjami rodikliai, apsprendžiantys nelaimingų atsitikimų darbe 2012 – 2014 metais problematiką **žemės ūkio (be miškininkystės) sektoriaus** įmonėse pagal atskirus darbuotojų saugos ir sveikatos (DSS) reikalavimų segmentus.

ŽEMĖS ŪKIS (be miškininkystės)										
Metai	L	S	M	V	KdL	KdS	KdM	S+M	KdS+M	KdV
2012/13 Vid.	83	5(1)	3(1)	91	452	27,2	16,3	8(2)	43,5	495
2014	106	11(3)	6(3)	123	577	59,7	32,6	17(6)	92,3	610
<i>Pokytis: skaitmeninė reikšmė</i>	+23	+6	+3	+32	+125	+32,5	+16,2	+9	+48,8	+115
<i>procentinė reikšmė</i>	+21,7	+54,5	+50,0	+26,0	21,7	+54,6	+49,9	+52,9	+52,9	+18,8

Pastebėjimai:

1. 2014 m. (palyginus su 2012/13 m. m. vidurkiu) fiksuojamas ženklus sunkių ir mirtinų NA skaičiaus padidėjimas: skaitine išraiška nuo 8 iki 17 (+9, t.y. daugiau negu dvigubai – 52,9 proc.), tarp jų mirtinų nuo 3 iki 6 (+3, dvigubai – 50,0 proc.). Skaičiuojant 100 000 darbuotojų mirtinų NA dažnumas padidėjo taip pat 2 kartus (nuo 16,3 iki 32,6);

2014 m. MIRTINŲ NA DAŽNUMAS ŽEMĖS ŪKIO SEKTORIUJE VIRŠIJA ŠALIES RODIKLĮ 6,4 KARTO, SUNKIŲ – 6,6 KARTO!

2. 2014 metais iš visų šalyje pagal visus sektorius sunkių ir mirtinų NA, kuriuose nukentėjo neblaivūs darbuotojai, žemės ūkio sektoriui tenka 21,4 proc. (6 iš 28) ir tai yra antras negatyvus rodiklis po statybos sektoriaus. Taip pat konstatuotina, kad net pusė (3 iš 6) patyrusių mirtinas traumas buvo neblaivūs.

1. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal pagrindines darbų grupes:

1.1. Žemės ūkio mechanizatorių ir susiję darbai	7	1	1	9	38	5,5	5,5	2	11,0	49
<i>Tendencijos: 2014 m. visi sunkių ir mirtinų NA rodikliai yra ženkliai blogesni (nuo 50,0 iki 66,9 proc.) lyginant su 2012/13m. ir viršija šalies dažnumą nuo 1,8.(sunkūs) iki 2,1(mirtini) karto</i>	8	3	2	13	43	16,3	10,9	5	27,2	70
	+1	+2	+1	+4	+5	+10,9	+5,4	+3	+16,2	+21
	+12,5	+66,7	+50,0	+30,8	+11,6	+66,9	+50,5	+60,0	+60,3	+30,0
1.2. Žemės ūkio darbai (išskyrus mechanizatorius)	32	2	1	35	174	11,0	5,5	3	16,5	190
<i>Tendencijos: 2014 m. visi sunkių ir mirtinų NA rodikliai yra ženkliai blogesni (nuo 25,0 iki 33,3 proc.) lyginant su 2012/13m. ir viršija šalies dažnumą nuo 1,8.(sunkūs) iki 2,1(mirtini) karto</i>	34	3	1	38	185	16,3	5,4	4	21,7	206
	+2	+1	0	+3	+9	+5,3	+0,1	+1	+5,3	+16
	+5,9	+33,3	x	+7,9	+4,9+	+33,1	+1,8	+25,0	+24,9	+7,8
1.3. Sandėliavimas (transportavimas, krova)	10	1	0	11	55	5,5	0	1	5,5	17
<i>Tendencijos: visi šios darbų grupės darbai 2014 m. iššaukė didesnę kiekį mirtinų ir sunkių NA, negu 2012/13 m.</i>	11	2	1	14	60	10,9	5,4	3	16,3	76
	+1	+1	+1	+4	+5	+5,5	+5,4	+2	+10,9	+59
	+9,1	+50,0	100,0	+28,6	+8,3	+50,4	x	+66,7	+66,2	+77,6
1.4. Statybos, remonto (įvairūs) ir susiję darbai	2	0	1	3	11	0	5,5	1	5,5	17
	1	1	0	2	5	5,4	0	1	5,4	11
	-1	+1	-1	-1	-6	+5,4	-5,5	0	-0,1	-6
	-50,0	x	+100,0	+33,3	54,5	100,0	x	x	-1,8	-35,3

Išvada:

Visi sunkių ir mirtinų NA darbe rodikliai, įvykę žemės ūkio sektoriuje (be miškininkystės), 2014 m. pagal darbų grupių segmentus (1.1; 1.2; 1.3.) viršijo šalies vidutinius. Todėl šie darbai priskirtini didelės rizikos kategorijai. Pavojingiausiai laikytini mechanizatorių, gyvulininkystės darbuotojų, sandėliavimo (pakrovimo-iškrovimo) bei statybos, remonto ir susiję darbai, kurie reikalauja atitinkamos kvalifikacijos, specialių darbų saugos žinių, taip pat atitinkamos administravimo ir darbo drausmės, prevencinių priemonių, užkertant galimybes alkoholio vartojimui.

2. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal pagrindinius veiksnius										
	L	S	M	V	KdL	KdS	KdM	S+M	KdS+M	KdV
2.1. Žmogaus nukritimas iš aukščio, į gylį, taip pat įvairių daiktų (krovinių, ruošinių, įrenginių, mechanizmų, statinių, jų dalių, žemių kritimas, virtimas poslinkis) <i>nukritimai ant žmonių</i>	26	2	1	29	142	11,0	5,5	3	16,5	158
	33	6	3	42	179	32,6	16,3	9	48,9	228
	+7 +21,2	+4 +66,7	+2 +66,7	+13 +30,9	+37 +20,7	+21,6 +66,6	+10,8 +66,2	+6 +66,7	+32,4 +66,5	+70 +30,7
2.2. Veikiantis įrenginys, mechanizmas, transporteriai, konvejeriai, lekiantys ruošiniai, skeveldros	26	3	1	30	142	16,3	5,5	4	21,8	164
	17	3	2	22	92	16,3	10,9	5	27,2	99
	-9 -34,6	be pok.	+1 +50,0	-8 -26,7	-50 -35,2	0 x	+5,1 +46,8	+1 +20,0	+5,4 +19,8	-65 -39,6
2.2. Gyvūno poveikis	15	1	1	17	82	5,5	5,5	2	11,0	93
	26	2	1	29	141	10,9	5,4	3	16,3	157
	+11 +42,3	+1 +50,0	0 x	+12 +41,4	+59 +41,8	+5,4 +49,5	-0,1 -1,8	+1 +33,3	+5,3 +32,5	+64 +40,8
Pastebėjimas: 2014 m., palyginus su 2012/13 m., 2 – 3 kartus padaugėjo sunkių ir mirtinų NA, susijusių su darbuotojų kritimais iš aukščio/į gylį ar įvairių daiktų kritimais ant darbuotojų. Iš esmės, šis veiksnys lėmė beveik pusės visų sunkių ir mirtinų NA žemės ūkio įmonėse (be miškininkystės) pasekmes.										
3. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal pagrindines priežastis										
3.1. Netinkamas organizavimas vykdant pavojingus darbus, įrengiant darbo vietas, sutvarkant įrenginius pagal DSS reikalavimus	8	1	3	12	44	5,5	16,3	4	21,8	66
	4	2	2	8	22	10,9	10,9	4	21,8	44
	-4 -50,0	+1 +50,0	-1 -33,3	-4 -33,3	-22 -50,0	-5,4 -49,5	-5,4 -33,1	be pok.	be pok.	-26 -49,1
Pastebėjimas:										
1. Šioje priežasčių grupėje neužfiksuota esminių traumatizmo pokyčių (vienų NA skaičius nedaug didėjo, kitų – mažėjo) su sunkiomis pasekmėmis (sunkių ir mirtinų NA) lyginant 2012/13 ir 2014 metų laikotarpių rodiklius. Tačiau skyrėsi jų lyginamasis svoris bendroje sumoje nuo visų NA žemės ūkio sektoriaus mastu: 2012/13 metais buvo 50,0 proc. (4 iš 8), 2014 m. situacija buvo geresnė - 23,5 proc. (4 iš 17).										
3.2. DSS darbe vidinės kontrolės įmonėje nepakankamumas	2	1	1	4	11	5,5	5,5	2	10,9	22
	3	2	0	5	16	10,9	0	2	10,9	27
	+1 +33,3	+1 +50,0	-1 x	+1 20,0	+5 +31,2	+5,4 49,5	-5,5 x	be pok.	be pok.	+5 +18,5
1. Šioje priežasčių grupėje taip pat neužfiksuota esminių traumatizmo pokyčių su sunkiomis pasekmėmis (sunkių ir mirtinų NA) lyginant 2012/13 ir 2014 metų laikotarpių rodiklius. Pagal rodiklių lyginamąjį svorį situacija taip pat buvo palankesnė 2014 m. - atitinkamai 25,0 proc. (2 iš 8) ir 11,8 proc. (2 iš 17).										
3.3. DSS privalomų darbuotojams vykdyti teisės aktų reikalavimų pažeidimas	51	2	0	53	278	11,0	0	2	10,6	289
	74	4	0	78	403	21,8	0	4	21,8	424
	+23 +31,1	+2 +50,0	0	+25 +32,0	+125 +31,0	+10,8 +51,4	0	+2 +50,0	+11,2 +51,4	+135 +31,8
Šios grupės sunkių (mirtinų nebuvo nei 2012/13, nei 2014 metais) NA lyginamasis svoris 2012/13 m. sudarė 25,0 proc. (2 iš 11) nuo visų sunkių žemės ūkio sektoriuje. Tokių NA 2014 m. buvo 2 kartus daugiau, negu 2012/13 metais, ir jų lyginamasis svoris padidėjo iki 36,4 proc. (4 iš 11).										

2.4. NA pasiskirstymas ir tendencijos pagal atitinkamas aplinkybes										
	L	S	M	V	KdL	KdS	KdM	S+M	KdS+M	KdV
2.4.1. Įvykio vietoje nebuvo įrengtos reikalingos (įrengtos, bet netinkamai ar neveikė) kolektyvinės apsaugos priemonės nuo kritimų, judančių mechanizmų dalių	x	2	3	5	x	10,9	16,3	5	27,2	27,2
	x	3	5	8	x	16,3	27,1	8	43,4	43,2
	x	+1 +33,3	+2 +40,0	+3 +37,3	x	+5,4 +33,1	+10,8 +39,8	+3 +37,5	+16,2 +37,3	+16,2 +37,3
Pastebėjimas: Šioje aplinkybių grupėje pokyčių tendencijos yra neigiamos – 2014 m. visi rodikliai pablogėjo: sunkūs NA sudarė 72,7 proc. (8 iš 11) nuo visų sunkių, o mirtini 83,3 proc. (5 iš 6) nuo visų mirtinų žemės ūkyje.										
Darbuotojai krito nuo:										
2.4.1.1. Stogo	2012/13	1	0	1	x	5,5	0	1	5,5	5,5
	2014	1	0	1	x	5,4	0	1	5,4	5,4
	pokytis	Be/p	Be/p	Be/p	x	-0,1	Be/p	Be/p	-0,1	-0,1
2.4.1.2. Transporto priemonių	2012/13	1	0	1	x	5,5	0	5,5	5,5	5,5
	2014	1	0	1	x	5,4	0	5,4	5,4	5,4
	pokytis	Be/p	Be/p	Be/p	x	-0,1	Be/p	-0,1	-0,1	-0,1
VISO (2.4.1.1 – 2.4.1.2)	2012/13	2	0	2	x	11,0	0	2	11,0	11,0
	2014	2	0	2	x	10,8	0	2	10,8	10,8
	pokytis	Be/p	Be/p	Be/p	x	-0,2	Be/p	Be/p	-0,2	-0,2
Pastebėjimas: Šios grupės segmente (pagal nukritimo pobūdį) pokyčių neįvyko – treji metai paeiliui nukrentama tik nuo stogų ir transporto priemonių.										
2.4.2. Įvykio vietoje darbuotojas nebuvo aprūpintas arba nesinaudojo išduotomis AAP	2012/13	2	0	2	x	11,0	0	2	11,0	11,0
	2014	1	0	1	x	5,4	0	1	5,4	5,4
	Pokytis	-1	Be/p	-1	x	-5,6	Be/p	-1	-5,6	-5,6
Pastebėjimas: Šioje aplinkybių grupėje pokyčių tendencijos pozityvios – 2014 m. 2 kartus sumažėjo sunkių NA dėl AAP neišdavimo ir/ar nenaudojimo.										
2.4.3. Darbuotojo apmokymas ir/ar instruktavimas (t.t. stokojant išsamumo) neatitiko profesijos, pareigų pagal įvykio metu atliekamą darbą/veiklą	18	3	2	23	98	16,3	11,0	5	27,3	125
	5	2	2	9	27	10,9	10,9	4	21,8	31
	-13	-1	Be/p	-14	-71	-5,4	-0,1	-1	-5,5	-94
	-72,2	-33,3		60,9-	-72,4	-33,1	-0,9	-20,0	-20,1	-75,2
Pastebėjimas: Darytina prielaida, kad geriau ir profesionaliau organizuoto darbuotojų apmokymo ir instruktavimo dėka, 2014 m. pavyko minimaliu skaičiumi sumažinti sunkius ir mirtinus NA dėl šioje grupėje nagrinėjamų aplinkybių.										

Trumpa reziumė: Nelaimigų atsitikimų darbe žemės ūkyje kontekstą (veiksnius, aplinkybes, priežastis), iš esmės, lėmė DSS reikalavimų nesilaikymas organizuojant pavojingų ir kitų darbų vykdymą, techninį aptarnavimą, o tai, savo ruožtu, buvo sąlygojama nepakankamu darbuotojų profesionalumu, DSS vidinės kontrolės stoka, neefektyvia alkoholio vartojimo prevencija. Patikrinimų metu pastebėta, kad dauguma darbuotojų suvokia darbo vietose slypinčius pavojus, tačiau jiems trūksta žinių ir patirties, vertinant jų riziką bei drausmės ir atsakomybės, taikant saugius ir sveikatai nekenksmingus darbo metodus.

Rengėjas:

Valstybinės darbo inspekcijos Nelaimingų atsitikimų ir profesinių ligų skyriaus vyriausiasis specialistas Mindaugas Pluktas
e-mail: mindaugas.pluktas@vdi.lt; tel.: (8 5) 265 2608

Vilnius, 2015 m. balandis